ЛІТЕРАТУРА:

1. *Граудина Л.К., Ширяев Е.Н.* Культура русской речи. – М., 1999; **2.** *Костомаров В.Г.* Наш язык в действии. Очерки современной русской стилистики. – М., 2005; **3.** *Васильев А.Д.* Слово в российском эфире. Очерки новейшего словоупотребления. – М., 2003; **4.** *Ефимов А.И.* Стилистика художественной речи. – М., 1957; **5.** *Беззубова А.И., Бойкова Н.Г., Коньков В.И.* Публицистический стиль. – СПб., 1998; **6.** *Александрова З.Е.* Словарь синонимов русского языка – М. 1971; **7.** *Бушев А.Б.* Современные особенности языка российских СМИ // Журналистика и медиобразование–2007. – Т. II. – Белгород, 2007; **8.** *Какорина Е.В.* Язык массовой межличностной коммуникации. – М., 2007; **9.** *Евсеева Т.В.* О некоторых свойствах имплицитности как механизма коммуникативного воздействия // Актуальные проблемы коммуникации и культуры. – 2005. – № 2; **10.** *Евсеева Т.В.* Особенности изменения информационной структуры текста при переводе // Язык. Дискурс. Текст: II Международная научная конференция, посвященная юбилею профессора Г.Ф. Гавриловой: Труды и материалы. – Ч.1. – Ростов н/Д: РГПУ, 2005; **11.** *Евсеева Т.В.* О некоторых когнитивных аспектах переводного текста // Актуальные проблемы современной лингвистики: Материалы всероссийской научной конференции, посвященной 85-летнему юбилею проф. А.Я. Загоруйко. – Ростов н/Д: РГПУ, 2005; **12.** *Евсеева Т.В.* Из истории комментариев как особого типа текста // Словесность: традиции и современность. – Ростов н/Д: РГПУ, 2006; **13.** *Евсеева Т.В.* Отражение концептуальной и национальной языковой картин мира в художественном переводном произведении // Гуманитарные и социально-экономические науки. – Ростов н/Д, 2007. – № 8.

Ма Яньфей (Пекін, Китай)

Перифрази політичного дискурсу в українських та китайських газетних текстах

У статті досліджені перифрази, які вживаються у мові сучасних українських газет, а також проведений зіставний аналіз відповідних перифрастичних зворотів у текстах китайської преси.
Ключові слова: *перифраз, словосполучення, конотація.*

В статье исследованы перифразы, которые употребляются в языке современных украинских газет, а также проведен сопоставительный анализ ответствующих перифрастических оборотов в текстах китайской прессы.
Ключевые слова: *перифраз, словосочетание, коннотация.*

The article examines paraphrases, which are used in the modern Ukrainian language newspapers, as well as comparative analysis of periphrastic sponding rotations in the texts of the Chinese press.
Key words: *periphrase, phrase, connotation.*

Мова газети як одного з найактивніших засобів масової інформації завжди привертала увагу дослідників. Газета відбиває суспільне життя, яке постійно модифікує. Відповідно до цього й мова газети є живою, такою, що постійно змінюється, повертаючись до читача все новими й новими гранями. Жовтобрюх М.

А. писав про мову газети таке: «В історії літературної мови у збагаченні її словника, в лексичному, граматичному й орфографічному нормуванні, в розвитку структурно-функціональних стилів велику роль відіграє періодична преса. Вона є одним з активних засобів популяризації нових слів, зокрема з соціально-політичної сфери функціонування; в ній найбільш інтенсивно відбувається творчий процес перевірки, відбору і закріплення у всенародному вжитку лексичних неологізмів, виникнення яких зумовлене настійною суспільною потребою; не останнє місце належить періодичній пресі й у шліфуванні та вдосконаленні синтаксичної й морфологічної структури, у збагаченні й розширенні стилістично-виразових можливостей літературної мови» [1, 3].

Одна з специфічних рис газетної мови полягає в особливій виразності та експресивності висловлювань, які досягаються шляхом використання різноманітних засобів. Один з яких – перифрастичні звороти. За визначенням О. Пономаріва, «Перифраз – описовий зворот, за допомогою якого явище, предмет, особа, реалія називається не прямо, а описово, через характерні їх риси. Найчастіше перифрази вживаються в публіцистичних та художніх текстах» [2, 248]. До проблем використання перифрастичних зворотів у засобах масової інформації, зверталися у своїх працях М. Жовтобрюх («Мова української періодичної преси (кінець XIX – початок XX ст.)»), О. Пономарів («Стилістика сучасної української мови»), Г. Солганик («Лексика газети»), зокрема Г. Євсєєва, яка в своїй роботі «Перифрази в мові сучасних газет (на матеріалі українських газет 80-90 років XX ст.)» комплексно розглянула перифрази, що функціонували в мові українських газет кінця XX ст., в номінативному, структурно-граматичному, семантичному та функціонально-стилістичному аспектах.

У зв'язку з активним суспільно-політичним життям, перифрази як мовленнєві одиниці, які відбивають його, також активно розвиваються. Перелік перифрастичних зворотів поповнюється новими утвореннями, тому і відкриваються нові аспекти для дослідження. У даній роботі ставиться за мету проаналізувати перифрази з газетних текстів останнього часу та з'ясувати шляхи появи у них конотативного забарвлення.

Предметом дослідження були дві тематичні групи перифразів: 1) перифрази, які використовуються в українських газетних текстах останнього часу щодо позначення одного з активних державних та політичних діячів України, а саме Юлії Тимошенко; 2) перифрази, які вживаються на позначення українських виборів.

Найбільш вживаними українськими перифразами першої групи є такі: *Юлія з косою, газова принцеса, помаранчева принцеса, «Леді Ю», лідерка біло-сердечних.*

Як відомо, у перифразах назви предметів і людей замінюються вказівками на їхні ознаки. Вони містять характеристику ставлення до предмета, етнокультурної ситуації, події, особи, факту. Звісно, що беруться до уваги не будь-які ознаки, а ті, які завжди можуть викликати у читачів або співрозмовників однакові асоціації, тобто такі ознаки, про які добре знають у суспільстві, вони мають бути оригінальними і яскравими. Закладена в назві ознака відображає найбільш стійкі уявлення про об'єкт у свідомості носіїв мови.

У даному випадку такими ознаками стали: а) зовнішній вигляд, зокрема яскрава ознака зовнішності – зачіска, як у випадку з перифразом *Юлія з косою* та *«Леді Ю»;* б) громадсько-політична позиція – *помаранчева принцеса, лідерка біло-сердечних;* в) факти біографії тощо – *газова принцеса.*

Перифраз *Юлія з косою* складається з власного імені (*Юлія*) та назви ознаки (*з косою*). Таким чином, можна вважати, що назва ознаки вживається замість прізвища. Дійсно, зачіска Юлії Тимошенко є нетиповою з точки зору сучасної моди, отже – оригінальною, а тому такою, що ідентифікується тільки з певною відомою особою.

Однак цей перифраз може мати ще один, імпліцитний, зміст, пов'язаний з традиційно-фольклорним образом смерті. Вона зображується у вигляді жінки з косою, тобто з певним знаряддям праці. Отже мовним інструментом створення подвійного змісту стали омоніми коса – «зачіска» та коса – «знаряддя праці».

У перифразі *лідерка біло-сердчених* обидва слова мають особливості. Лексема *лідерка* утворене від *лідер*, яке належить до спільного граматичного роду, тобто може бути вжите як по відношенню до представників чоловічої, так і жіночої статі. Форми типу *лідерка, прем'єрка* наразі перебувають на межі літературної норми та розмовного стилю. Вживання форми *лідерка* є, вочевидь, засобом інтимізації на відміну від офіційної форми *лідер.* В той же час не виключено, що поява таких форм – це намагання підкреслити ту обставину, що певна посадова особа є саме жінкою.

Біло-сердечні походить від назв, що позначають логотип блоку (серце на білому фоні), але збіг з прикметником «сердечний», тобто «добрий, щирий, той, що йде від серця» надає подвійного смислу назві членів певного політичного угрупування та зазначеному перифразу в цілому.

У перифразах *помаранчева принцеса* та *газова принцеса* головним словом є лексема *принцеса*, вжита у переносному значенні. Насправді Юлія Тимошенко не є дружиною принца, не є членом королівської родини. Проте її роль та статус в певних історичних подіях, які мали місце в Україні, уподібнюється положенню принцеси. До того ж слово *принцеса* використовується в російському та українському мовленні на позначення молодої гарної та вишуканої особи жіночої статі з відповідними манерами. Хоча засвідчені також і випадки вживання лексеми *принцеса* як іронічно забарвленого синоніма до слів *звичайна жінка* чи *звичайна дівчина*. Зокрема, така інформація подана у «Словнику сучасної російської літературної мови» в 17-ти томах: «Принцесса – женское к принц; жена принца. В сравн. *В сумерках показалась моя Ариадна, изящная и нарядная, как принцесса*. // Ирон. Вообще о женщине, девушке» [3, 638].

Крім того, у наведених вище перифразах вжиті нетипові означення *помаранчева* та *газова*. Принцеса названа помаранчевою не через колір, а через участь у подіях, позначених як помаранчева революція. Таким чином, у перифразі *помаранчева принцеса* спостерігається семантичний еліпс: *помаранчева принцеса* утворене від *принцеса помаранчевої революції*. Аналогічно *газова принцеса* також не пояснюється принцесою з газу, а детермінована тим, що Тимошенко добре розуміється в газовій галузі.

Останній перифраз цієї групи – «*Леді Ю*». Це оказіональне утворення за прикладом англійської мови, в якому Леді пишеться з великої літери, несучи ознаку власного імена. Як правило, слово «lady» в англійській мові вживається для позначення молодих дівчат. Назвавши Юлію Тимошенко молодою дівчиною, автор підкреслює її красу та молодість. Це авторське утворення виділяє Юлію Тимошенко із ряду жінок, свідчить про оригінальність і неповторність самої Юлії Тимошенко, її аристократизм та вишуканість.

В автентичних китайських газетних текстах, коли йдеться про події в Україні, з

одного боку, вживаються буквальні еквіваленти таких перифразів, як *газова принцеса, помаранчева принцеса.* Це свідчить про те, що зазначені перифрази перетворилися на сталі словосполучення, загальномовні перифрази, їх можна назвати навіть газетними чи суспільно-політичними кліше. Вони є невід'ємними елементами номінативного суспільно-політичного простору, його яскраво вираженими національно-культурними елементами.

З іншого боку, не тільки правила дипломатичної етики, але й особливості ментальності китайського народу є причинами того, що в китайських газетних текстах зустрічаються тільки перифрази з позитивною оцінкою. До того ж китайські журналісти створили особливі назви типу *колюча троянда, красуня-прем'єр-міністр, залізна жінка, жіночий Путін.* Сам факт появи жінки в непростому політичному середовищі в Україні понад все привертає увагу китайської преси. Сильна політична воля та рішучість Юлії Тимошенко дали підстави китайським журналістам назвати її *залізною жінкою, жіночим Путіним*. Що ж до перифразів *колюча троянда* і *красуня-прем'єр-міністр,* то порівняння Юлії Тимошенко з трояндою знову ж пояснюється її красою, оскільки троянда для китайців асоціюється саме з вродливою, романтичною, класичною жінкою. Але краса троянди небезпечна тому, що на стеблі голки, які можут колоти до крові. Вона коле, щоб захистити себе. У Юлії Тимошенко поєднується краса і сильний характер, який її захищає від нападів з усіх боків. Це як голки на стеблі троянди, з якими треба поводитися дуже обережно.

Цікавим є наступне утворення *«красуня-прем'єр-міністр»*. В перекладі з української мови, воно перетворилося на прикладку, а в китайській мові існує як словосполучення. Слід ще раз підкреслити приголомшливе враження, яке Юлія Тимошенко справила на китайський народ своєю красою, що не тільки на шпальтах газети, а й частіше в розмовному мовленні її називають *красунею*. Оскільки перекладені на китайську мову іноземні прізвища важко запам'ятовуються, то люди в розмовному мовленні надають перевагу прізвиськам, створеним за ознакою характеру, зовнішності тощо. Звідси і з'явилося словосполучення в китайській мові *красуня-прем'єр-міністр*.

Говорячи про українську політичну ситуацію не можливо обійти увагою вибори. Крім нейтрального словосполучення «президентські вибори», в українських та китайських газетних текстах вживаються такі перифрази, як-от: в українсьих газетах – *президентські перегони, президентсткі змагання*, в китайських – *виборча війна, гра в казино, двобій політичних великих білих акул.* В українських перифразах акцент робиться на запеклих конфліктах та змаганнях, аніж на так званому демократичному заході волевиявлення народу. *Вибори* – це дія людей, які обирають, а *змагання* чи *перегони* – це дії кандидатів у президенти. Отже, у словосполученнях *президентські перегони, президентсткі змагання* акцент переноситься з дій народу на дії окремих осіб. До того ж змагання передбачає суперництво, боротьбу, іноді сварку, що точно відбиває особливості саме українських виборів. Слово *перегони* позначає біг на випередження, важку фізичну роботу, це піт та утруднене дихання. Випереджає той, хто сильніший фізично, у кого довші ноги, хто краще тренований тощо. У зазначених словосполученнях слова *змагання* та *перегони* набувають переносного значення. І як результат цього весь перифраз стає конотативно забарвленим. Подібно до українських газет і в китайських газетних текстах домінує войовничий стиль, який передається за допомогою таких слів, як: *війна, двобій.* Хоча для

китайської преси важливо тримати нейтральну позицію щодо політичної ситуації іншої країни, але про цю подію так багато говорять у західній та українській пресах, причому з не завжди позитивною оцінкою, що й китайські журналісти не змогли обійтися без створення своєрідних варіантів. Через розбіжності семантичної валентності слів в українській та китайській мовах, китайською мовою неможливо перекласти українські словосполучення *президентські перегони, президентські змагання.* Тому китайські журналісти створили інші перифрази, які, на їхню думку, найбільш адекватно передають ідею, закладену в українських текстах, але у відповідності з уявами китайського народу.

Слід зазначити, що в Китаї гра в казино не лише сприймається особливо негативно. Вона є нелегальною. Для свідомості китайського народу гра в казино лише призводить до банкрутства, до руйнації. Результат гри, як правило, такий: або виграєш велику суму грошей, або ж програєш все до останньої копійки. Таким чином, китайське словосполучення дуже точно передає драматизм ситуації, коли йдеться про двох кандидатів на посаду голови держави, які повною мірою протиставляються один одному, а сам процес обирання якраз і нагадує гру в казино, оскільки для однієї сторони результат стане великим виграшем, а для іншої може перетворитися на повне знищення. Їдея знищення ще більше підсилюється у словосполученні *двобій політичних великих білих акул.* Велика біла акула є найбільшим хижаком. Порівняння конкуренції двох кандидатів на посаду президента країни зі смертельним двобоєм таких хижаків навіть в більшій мірі, ніж власне українські перифрастичні звороти, відбиває реальну ситуацію з президентськими виборами в Україні, тому що протиріччя між кандидатами занадто глибокі, стосунки напружені, а їхнє протистояння нагадує не стільки конкуренцію та опонування, скільки боротьбу не на життя, а на смерть.

Проаналізувавши перифрази, вибрані з українських та китайських газетних текстів, ми можемо зробити такі висновки.

1) Усі досліджені перифрази – це конотативно забарвлені словосполучення, тобто вони не тільки є описовими назвами певних об'єктів, які базуються на їхніх характеристиках. Вони містять у собі неявні імпліцитні смисли, а також оцінку та емоційне ставлення до номінативних об'єктів/суб'єктів.

2) Серед українських перифразів, які вживаються на позначення певної відомої особи, є такі, що перетворилися на загальномовні. Їх навіть можна класифікувати як суспільно-політичні кліше. Такі перифрази буквально перекладаються на інші мови, зокрема на китайську.

3) В той же час у китайських газетних текстах вживаються перифрази, нехарактерні для української газетної мови. Поява таких перифрастичних зворотів пояснюється не тільки нормами дипломатії та загальнолюдської етики, але й особивостями національного менталітету та культурними традиціями китайського народу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Жовтобрюх М.А.* Мова української періодичної преси. К., 1970. – 304 с.; **2.** *Пономарів О.* Стилістика сучасної української мови. – К., 2000. – 248 с.; **3.** Словарь современного русского литературного языка: в 17-ти т. – М.-Л., 1948-1975. – Т. XI.